

Tomasz Maria Dąbek OSB

Gdy Duch Paraklet przyjdzie, „przekona świat o grzechu, o sprawiedliwości i o sądzie” (J 16, 8)

We współczesnej teologii i duszpasterstwie, mówiąc o nieskończonej miłosiernej miłości Boga do każdego człowieka, trzeba także przypominać te jej ważne elementy i przejawy, które zwracają uwagę na prawdę o ludzkim grzechu, słabości i błędach¹, aby przyprowadzić błądzącego człowieka na słuszną drogę wiodącą do prawdziwego szczęścia, wyzwolić ze stanu obiecującego fałszywe, chwilowe zadowolenie, za które trzeba będzie drogo zapłacić. Do nich należą wezwania do nawrócenia² i przypominanie prawdy o Bożym sądzie.

Zajmiemy się jednym z Janowych wersetów o posłannictwie Ducha Parakleta kontynuującego zbawczą misję Chrystusa³: „On zaś, gdy przyjdzie, przekona (ἐλέγξει) świat o grzechu, o sprawiedliwości i o sądzie. O grzechu – bo nie wierzą we Mnie” (J 16, 8n). „Świat” ma w Czwartej Ewangelii i w Pierwszym Liście Janowym, a także w innych pismach Nowego Testamentu trzy znaczenia: ogólne – Boże dzieło stworzenia, człowiek i wszystko, co jest wokół niego (por. np. J 1, 9n, 6, 14; 7, 7; 10, 36; 11, 9, 27, 12, 19, 25; 13, 1; 14, 31; 16, 21, 28, 33; 17, 5, 11, 13, 15, 23n; 18, 20, 36n; 21, 25; 1 J 4, 1, 3n, 17); przedmiot szczególnego umiłowania ze strony Boga, który posyła swojego Syna, by oddał życie za zbawienie świata (po. np. J 1, 29; 3, 16n⁴; 4, 42; 6, 33; 8, 12; 17, 18, 21, 23; 1 J 2, 2; 4, 9, 14); i wreszcie

¹ Por. np. moją pracę „*Nawracajcie się!*” *Metanoia w Nowym Testamencie*, Katowice 1996; A. R. GŁUCHOWSKI, *Zagadnienie potępienia w perykopie Mt 11, 20-24*, Kraków 2001.

² Por. mój artykuł *Różne przejawy miłości Boga do człowieka*, [w:] „*Bądźcie miłośnikami, jak Ojciec wasz jest miłosierny*” (Łk 6, 36), red. T. M. Dąbek, Kraków 2002, s. 115-126.

³ Por. A. JANKOWSKI, *Paraklet*, [w:] *Egzegeza Ewangelii św. Jana. Kluczowe teksty i tematy teologiczne*, red. F. Grylewicz, Lublin 1992², s. 183-206 (zwłaszcza 201-204); tenże, *Duch Święty dokonawcą zbawienia. Nowy Testament o posłannictwie eschatologicznym Ducha Świętego*, Kraków 2003, s. 105-108; tenże, *Duch Święty a grzech. Doniosłość jednego z paradoksów pneumatologii biblijnej*, [w:] *Verbo Domini servire. Opuscula Ioanni Cantio Pytel septuagenario dedicata*, red. F. Lenort, T. Siuda, Poznań 2000, s. 105-112.

⁴ Por. H. van den BUSSCHE, *Jean. Commentaire de l'Évangile spirituel*, [Bruges] 1967, s. 171n – autor uważa te słowa za refleksję Ewangelisty; sądzi, że Jezus kończy swą wypowiedź do Żydów w w. 15.

ludzie przeciwstawiający się Bogu i Jego planom, podlegający działaniu szatana (por. np. J 8, 23 „ten świat”; 12, 31; 14, 17. 19. 22. 27. 30; 15, 16. 19; 16, 8. 11. 20; 17, 6. 9. 14. 25; 1 J 2, 15nn; 3, 1. 13. 17; 4, 5; 5, 4n. 19). W wielu z wymienionych wersetów „świat” może równocześnie mieć odcienie znaczeniowe odnoszące się do dwóch spośród trzech możliwości, np. J 17, 25: „Ojcie sprawiedliwy! Świat Ciebie nie poznał, lecz Ja Ciebie poznałem, i oni poznali, żeś Ty Mnie posłał”. „Światem” mogą być ludzie myślący kategoriami doczesnymi albo wyraźnie ulegający wpływowi szatana⁵.

Normalne działanie Ducha to udzielanie życiodajnej łaski, kontynuacja zbawczego dzieła Chrystusa, prowadzenie ludzi do zbawienia⁶. Czasem jednak Jego działanie może również przejawiać się poprzez surowe ostrzeżenia, zakazy⁷ i wymierzanie z mocą sprawiedliwości.

W Ewangelii św. Jana kilkakrotnie szatan to „władca tego świata” (J 12, 31; 14, 30; 16, 11) – może w sensie ironicznym⁸, ale według 1 J 5, 19 „cały zaś świat leży w mocy Złego”, natomiast św. Paweł mówi o nim nawet „bóg tego świata”: „A jeśli nawet Ewangelia nasza jest ukryta, to tylko dla tych, którzy idą na zatracenie, dla niewiernych, których umysł zaslepił bóg tego świata, aby nie ołśnił ich blask Ewangelii chwały Chrystusa, który jest obrazem Boga” (2 Kor 4, 3n). Na pewno trzeba się liczyć z jego działaniem⁹, ale też trzeba pamiętać o swej więzi z Bogiem i Jego mocy otaczającej opieką tych, którzy Mu ufają i angażują się w pracę dla rozszerzenia Jego królestwa.

„Sąd” w znaczeniu biblijnym to rozdział, rozróznienie między dobrem a złem, ocena tych, którzy podlegają sądowi i związana z nią sankcja. W niektórych wersetach Biblia Tysiąclecia tłumaczy formy greckiego κρινω przez „potępić” (np. J 12, 47) jako konkretne następstwo sądu niepomysłnego dla osądanego człowieka, zbiorowości lub ducha: „A sąd polega na tym, że światło przyszło na świat, lecz ludzie bardziej umiłowali ciemność aniżeli światło: bo złe były ich uczynki” (J 3, 19); „A Jezus rzekł: «Przyszedłem na ten świat, aby przeprowadzić sąd, ażeby ci, którzy nie widzą, przejrżeli, a ci, którzy widzą,

⁵ Por. S. MĘDALA, *Świat*, [w:] *Egzegeza Ewangelii św. Jana. Kluczowe teksty i tematy teologiczne*, red F. Gryglewicz, Lublin 1992², s. 347-368; S. GRABSKA, *Jan III. Teologia tekstów Redaktora Kościelnego Ewangelii według św. Jana*, Kraków 2002, s. 52nn. 72. 75. 84. 87. 89nn; S. B. MARROW, Κόσμος in *John*, “The Catholic Biblical Quarterly” 1 (2002), s. 90-102. Autor stwierdza, że często w Pismach Janowych Żydzi i świat to określenia bliskoznaczne (s. 100n).

⁶ Por. U. SZWARC, *Duch Święty jako życiodajna zasada (fundament biblijny)*, „Premysła Christiana” 8 (1999), s. 169-182.

⁷ Por. np. „Duch Święty zabronił im głosić słowo w Azji” (Dz 16, 6).

⁸ Por. A. JANKOWSKI, *Duch Święty w Nowym Testamencie*, Kraków 1998, s. 66; K. KOŚCIELNIAK, *Ironiczny sens określenia „Władca tego świata” w Ewangelii św. Jana*, „W Nurcie Franciszkańskim” 8 (1999), s. 47-57.

⁹ Por. A. KOWALCZYK, *Pismo Święte o działalności złego ducha*, „Studia Gdańskie” 17 (2004), s. 57-71.

stali się niewidomymi»” (J 9, 39); „Teraz odbywa się sąd nad tym światem. Teraz władca tego świata zostanie wyrzucony precz” (J 12, 31); „Ja przyszedłem na świat jako światłość, aby nikt, kto we Mnie wierzy, nie pozostawał w ciemności. A jeżeli ktoś słyszy słowa moje, ale ich nie zachowuje, to Ja go nie potępię (dosł. „osądzę” – οὐ κρίνω αὐτόν). Nie przyszedłem bowiem po to, aby świat potępić (ἵνα κρίνω), ale by świat zbawić. Kto Mną gardzi i nie przyjmuje słów moich, ten ma swego sędziego: słowo, które wygłosiłem, ono to będzie go sądzić w dniu ostatecznym” (J 12, 46nn)¹⁰.

Miłość Boga i Jezusa do świata przejawia się również w stałej trosce o całe stworzenie, w nadprzyrodzonych darach, jak Eucharystia, chleb dający życie światu (J 6, 33. 51)¹¹, którego uobecnienie dokonuje się także przy współdziałaniu Ducha Świętego¹².

W cytacie zamieszczonym w tytule naszych rozważań orzeczeniem jest czasownik „przekona” (ἐλέγξει, dosł. „oskarży”, „wyliczy przewinienia”). Polskie „przekonać” oddaje w Biblii Tysiąclecia różne greckie terminy w Łk 1, 4; 24, 39; J 7, 26; Dz 10, 34; 19, 8. 26; 21, 14. 24; 23, 15; 24, 11; 25, 25; 26, 28; 28, 24; Rz 7, 10; 2 Kor 2, 9; 5, 11; Ef 3, 4, natomiast rzeczownik „przekonanie” w Dz 9, 27 (ἐπαρρησιάσατο); 16, 10 (συμβιβάζοντες); Rz 14, 5 (ἐν τῷ ἰδίῳ νοῖ); 22. 23 (πίστις); 1 Kor 8, 7; Ga 5, 10; 1 Tes 1, 5 ([ἐν] πληροφορίᾳ); 1 J 5, 14¹³. W każdym języku słownictwo ma własną specyfikę, aspekty znaczeniowe, które w tekstach natchnionych możemy dostrzec, porównując miejsca, w jakich dane terminy są stosowane.

Grecki czasownik ἐλέγχω występuje w NT 17 razy¹⁴ w znaczeniu: „upominać”, „karcić”, „ujawniać”, „udowodnić”, „pouczyć”, „piętnować”, „wykazać błąd”, „przekonywać”, „doświadczać”, „potępić”, „ukarać”: „Gdy brat twój zgrzeszy <przeciw tobie>, idź i upomnij (ἐλέγξον) go w cztery oczy” (Mt 18, 15); „Lecz tetrarcha Herod, karcony (ἐλεγχόμενος) przez niego z powodu Herodiady, żony swego brata, i z powodu wszystkich złych czynów, które popełnił, dodał do tego wszystkiego i to, że zamknął Jana w więzieniu” (Łk 3, 19n); „Każdy bowiem, kto źle czyni, nienawidzi światła

¹⁰ Por. R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, t. 1, Freiburg-Basel-Wien 1977², s. 526-529; L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań-Warszawa 1975, s. 296n; G. R. BEASLEY-MURRAY, *John*, Waco (Texas) 1987, s. 217-221.

¹¹ Por. F. GRYGLEWICZ, *Przemówienie w Kafarnaum*, [w:] *Egzegeza Ewangelii św. Jana. Kluczowe teksty i tematy teologiczne*, red. F. Gryglewicz, Lublin 1992², 41-61 (zwłaszcza 56nn).

¹² Szerzej o tym A. JANKOWSKI, *Duch Święty a Eucharystia*, „*Analecta Cracoviensia*” 8 (1976), 87-110 i np. mój artykuł, *Eucharystia i Duch Święty. Wiąż teologiczno-biblijna*, „*Analecta Cracoviensia*” 21-22 (1989-1990), s. 179-202.

¹³ Według K. GRELA, *Konkordancja do Nowego Testamentu*, t. 1-2, Kraków 1987.

¹⁴ Por. H. BACHMANN, W. A. SLABY, *Computer-Konkordanz zum Novum Testamentum Graece*, Berlin-New York 1980, s. 600n.

i nie zbliża się do światła, aby jego uczynki nie zostały ujawnione (ἐλέγχθῆναι)” (J 3, 20); „Kto z was udowodni (ἐλέγγχει) Mi grzech?” (J 8, 46); cytowany w tytule fragment J 16, 8; „Gdy zaś wszyscy prorokują, a wejdzie [na to] jakiś poganin lub człowiek prosty, będzie pouczony (ἐλέγγχεται) przez wszystkich, osądzony (ἀνακρίνεται)” (1 Kor 14, 24); „I nie miejcie udziału w bezowocnych uczynkach ciemności, a raczej piętnując [je] (ἐλέγγχετε), nawracajcie [tamtych]. O tym bowiem, co się u nich dzieje po kryjomu, wstyd nawet mówić. Natomiast wszystkie te rzeczy, gdy są piętnowane (ἐλεγχόμενα), stają się jawne dzięki światłu, bo wszystko, co staje się jawne, jest światłem” (Ef 5, 11nn); „Trwających w grzechu upominaj (ἐλεγγχε) w obecności wszystkich, żeby także i pozostali przejęci byli lękiem” (1 Tm 5, 20); „głoś naukę, nastawaj w porę i nie w porę, wykazuj błąd (ἐλεγγξον), napominaj, podnoś na duchu z całą cierpliwością w każdym nauczaniu” (2 Tm 4, 2); „udzielać upomnień i przekonywać (ἐλέγγχειν) opornych... Dlatego też karć (ἐλεγγχε) ich surowo, aby wytrwali w zdrowej wierze” (Tt 1, 9. 13); „To mów, do tego zachęcaj i karć (ἐλεγγχε) z całą powagą, niechaj cię nikt nie lekceważy” (Tt 2, 15); „a zapomnieliście o napomnieniu, z jakim się zwraca do was, jako do synów: *Synu mój, nie lekceważ karcenia Pana, nie upadaj na duchu, gdy On cię doświadcza* (ἐλεγγχόμενος)” (Hbr 12, 5; cyt. Prz 3, 11 LXX); „Jeżeli zaś kierujecie się względem na osobę, popełniacie grzech, i Prawo potępi (ἐλεγγχόμενοι) was jako przestępców” (Jk 2, 9); „aby dokonać sądu nad wszystkimi i ukarać (ἐλέγγξει) wszystkich bezbożników za wszystkie bezbożne czyny” (Jud 15); „Ja wszystkich, których *kocham, karcę* (ἐλέγγξω) *i ćwiczę*” (Ap 3, 19).

Bogactwo i wielorakość znaczeń biblijnych terminów można zobaczyć, analizując wersety, w których występują formy od rdzenia stanowiącego podstawę tytułu Ducha Świętego w J 14-16 – „Paraklet”. Czasowniki i rzeczownik παράκλησις Biblia Tysiąclecia na ogół tłumaczy przez „zachęcać”, „zachęta”¹⁵, ale np. w Rz 12, 8 jako „upomnienie” i „karcenie”. Apostoł mówi, wyliczając charyzmaty: „bądź dar upominania (παρακαλῶν) – dla karcenia (ἐν τῇ παρακλήσει)” (Rz 12, 8)¹⁶. Na różne sposoby działanie Ducha Świętego prowadzi człowieka do jego prawdziwego dobra.

Na temat sądu Bożego nad światem pisze św. Paweł w Liście do Rzymian w kontekście usprawiedliwienia nie na podstawie uczynków Prawa, ale dzięki wierze w zbawcę dzieła Chrystusa: „Czy Bóg jest niesprawiedliwy, gdy okazuje zagniewanie? – wyrażam się po ludzku. Zadną miarą! Bo w takim razie

¹⁵ Dz 11, 23; 13, 15. 43; 14, 22; 15, 32; 27, 33; 2 Kor 8, 17; Ga 5, 13; Ef 4, 1; 1 Tes 2, 11; 4, 10; 5, 11; 1 Tm 4, 13; 6, 2; Tt 2, 15; Hbr 3, 13; 10, 24; 13, 22; Jud 3.

¹⁶ Por P. GRZYBIEC, *Charyzmat paraklezji*, RT 38-39 (1991-1992), s. 85-98. Autor zestawia Rz 12, 8 z 1, 11n.

jakże Bóg sądzić będzie ten świat? [...] A wiemy, że wszystko, co mówi Prawo, mówi do tych, którzy podlegają Prawu. I stąd każde usta muszą zamilknąć i cały świat musi się uznać winnym wobec Boga” (Rz 3, 5n. 19).

Wszyscy podlegają Bogu i Jego sądowni, dlatego trzeba uznać swoją zależność i odpowiedzialność za własne czyny, słabość, potrzebę usprawiedliwienia. Tego uczy Duch Święty poprzez swoje światło, przypomnienie i pomoc w zrozumieniu nauki Jezusa.

W Ewangeliach synoptycznych Jezus mówi o grzechu przeciw Duchowi Świętemu: „Dlatego powiadam wam: Każdy grzech i bluźnierstwo będą ludziom odpuszczone, ale bluźnierstwo przeciwko Duchowi nie będzie odpuszczone. Jeśli ktoś powie słowo przeciw Synowi Człowieczemu, będzie mu odpuszczone, lecz jeśli powie przeciwko Duchowi Świętemu, nie będzie mu odpuszczone ani w tym wieku, ani w przyszłym” (Mt 12, 31n); „«Zaprawdę, powiadam wam: wszystkie grzechy i bluźnierstwa, których by się ludzie dopuścili, będą im odpuszczone. Kto by jednak zbluźnił przeciw Duchowi Świętemu, nigdy nie otrzyma odpuszczenia, lecz winien jest grzechu wiecznego». Mówili bowiem: «Ma ducha nieczystego»” (Mk 3, 28nn); „Każdemu, kto powie jakieś słowo przeciw Synowi Człowieczemu, będzie odpuszczone, lecz temu, kto bluźni przeciw Duchowi Świętemu, nie będzie odpuszczone” (Łk 12, 10).

Bluźnierstwo przeciw Duchowi Świętemu to sprzeciwianie się oczywistym znakom Bożego działania. Słuchacze słów Jezusa i świadkowie Jego czynów odrzucali je, ponieważ nie odpowiadały ich rozumieniu Bożego prawa i działania. Bardziej cenili zewnętrzną interpretację przepisów rytualnych i odnoszących się do świętowania szabatu niż nową naukę głoszoną z mocą, potwierdzoną nadzwyczajnymi czynami (por. Mk 1, 22. 27; por. Łk 4, 32. 36; Mt 7, 28)¹⁷, która była wypełnieniem oczekiwań narodu wybranego, szczytowym etapem jego dziejów, do którego prowadzili go Boży wysłannicy – prorocy. Odpowiada to cytowanym słowom z Ewangelii św. Jana: „o grzechu – bo nie wierzą we Mnie” (J 16, 9).

Jezus wyraźnie mówi o stanie trwania w grzechu i jego przyczynach: „Gdybym nie przyszedł i nie mówił do nich, nie mieliby grzechu. Teraz jednak nie mają usprawiedliwienia dla swego grzechu. Kto Mnie nienawidzi, ten i Ojca mego nienawidzi. Gdybym nie dokonał wśród nich dzieł, których nikt inny nie dokonał, nie mieliby grzechu. Teraz jednak widzieli je, a jednak znienawidzili i Mnie, i Ojca mego. Ale to się stało, aby się wypełniło słowo zapisane w ich Prawie: *Nienawidzili Mnie bez powodu*” (J 15, 22-25;

¹⁷ Por. R. PESCH, *Das Markusevangelium*, t. 1, Freiburg-Basel-Wien 1977², s. 120n. 124n; H. LANGKAMMER, *Ewangelia według św. Marka. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań-Warszawa 1977, s. 100n.

cyt. Ps 35, 7. 19; 69, 5). Słowa i czyny Mesjasza świadczą o Jego autorytecie – kto je odrzuca, trwa w grzechu.

Inne natchnione wypowiedzi o trwaniu w grzechu podają pisma apostołskie: „Cóż więc powiemy? Czyż mamy trwać w grzechu, aby łaska była pełniejsza? Żadną miarą! Jeżeli umarliśmy dla grzechu, jakże możemy żyć w nim nadal? Czyż nie wiadomo wam, że my wszyscy, którzyśmy otrzymali chrzest zanurzający w Chrystusa Jezusa, zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierć? Zatem przez chrzest zanurzający nas w śmierć zostaliśmy razem z Nim pogrzebani po to, abyśmy i my postępowali w nowym życiu – jak Chrystus powstał z martwych dzięki chwale Ojca. Jeżeli bowiem przez śmierć, podobną do Jego śmierci, zostaliśmy z Nim złączeni w jedno, to tak samo będziemy [z Nim złączeni w jedno] przez podobne zmartwychwstanie. To wiedźcie, że dla zniszczenia ciała grzesznego dawny nasz człowiek został z Nim współukrzyżowany po to, byśmy już dłużej nie byli w niewoli grzechu. Kto bowiem umarł, został wyzwolony z grzechu” (Rz 6, 1-7). Włączenie w zbawcze dzieło Chrystusa uwalnia z grzechu i daje nowe życie – trzeba jednak z wiarą przyjąć Jego posłannictwo¹⁸.

„A jeżeli Chrystus nie zmartwychwstał, daremna jest wasza wiara i aż dotąd pozostajecie w waszych grzechach” (1 Kor 15, 17). Zmartwychwstanie Chrystusa potwierdza całą Jego naukę, dlatego trzeba ją przyjąć, jeśli nie chce się pozostać w stanie grzechu¹⁹.

„Oby mnie ponownie nie upokorzył wobec was Bóg mój i żebym nie musiał płakać nad wieloma spośród tych, którzy popełnili przedtem grzechy i wcale się nie nawrócili z nieczystości, rozpusty i rozwiązłości, jakich się dopuścili” (2 Kor 12, 21). Postępowanie człowieka świadczy o jego rzeczywistym nawróceniu. Jeśli nadal popełnia grzechy – nie ma w nim nowego życia, choćby ustami przyznawał się do Chrystusa²⁰.

„Trwających w grzechu upominaj w obecności wszystkich, żeby także i pozostali przejęci byli lękiem. [...] Nie bierz udziału w cudzych grzechach. [...] Grzechy niektórych ludzi są wiadome wszystkim, wyprzedzając wydanie wyroku, za niektórymi zaś idą ślad w ślad. Podobnie też wiadome są czyny

¹⁸ Por. K. ROMANIUK, *List do Rzymian. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań-Warszawa 1978, s. 143-147; H. SCHLIER, *Der Römerbrief*, Freiburg-Basel-Wien 1977, s. 190-199; B. BYRNE, *Romans*, Collegeville (Minnesota) 1996, s. 189-192. 195nn; C. K. BARRETT, *A Commentary on the Epistle to the Romans*, London 1975, s. 120-125.

¹⁹ Por. E. DĄBROWSKI, *Listy do Koryntian, Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań 1965, s. 217; C. K. BARRETT, *A Commentary on the First Epistle to the Corinthians*, London 1973, s. 348n; W. F. ORR, J. A. WALTHER, *I Corinthians*, Garden City (New York) 1976, s. 325nn.

²⁰ Por. K. PRÜMM, *Diakonia Pneumatos. Theologische Auslegung des Zweiten Korintherbriefes*, t. 1, Rom-Freiburg-Wien 1967, 700nn; V. P. FURNISH, *II Corinthians*, Garden City (New York) 1984, s. 562n. 567n; R. P. MARTIN, *2 Corinthians*, Dallas 1991, 453n.

dobre; a i te, z którymi jest inaczej, nie mogą pozostać w ukryciu” (1 Tm 5, 20. 22. 24n)²¹. Konkretnie warunki chrześcijańskiego życia pokazują stan każdego z członków wspólnoty. Również to, co na razie nie jest wiadome, wcześniej czy później wyjdzie na jaw (por. Mt 5, 14; 10, 27; Łk 12, 3)²².

„Kobietki obciążone grzechami, powodowane różnorakimi pożądaniami” (2 Tm 3, 6) – szczególny przykład lekkomyślnych osób łatwo ulegających fałszywym naukom błędnowierców, ponieważ nie rozwijają dojrzałej wiary i nie dążą do pełni religijnego życia²³.

O stanie trwania w grzechu czytamy w Drugim Liście św. Piotra: „Komu bowiem ich brak²⁴, jest ślepy – będąc krótkowidzem, zapomniał o oczyszczeniu z dawnych swoich grzechów” (2 P 1, 9). Kto nie rozwija w sobie chrześcijańskiego życia, nie współpracuje z obecnym w nim Duchem Świętym, lekceważy otrzymane dary²⁵.

Dlatego bardzo ważne jest uznanie własnych grzechów, wiara w moc Chrystusa, który nas z nich oczyszcza, i gorliwa praca nad sobą, by opanować pozostałości dawnego stanu: „Jeśli mówimy, że nie mamy grzechu, to samych siebie oszukujemy i nie ma w nas prawdy. Jeżeli wyznajemy nasze grzechy, [Bóg] jako wierny i sprawiedliwy odpuści je nam i oczyści nas z wszelkiej nieprawości. Jeśli mówimy, że nie zgzeszyliśmy, czynimy Go kłamcą i nie ma w nas Jego nauki” (1 J 1, 8nn).

Izraelici przychodzący do Jana Chrzciela, by przyjąć od niego chrzest nawrócenia, wyznawali swoje grzechy (por. Mt 3, 6; Mk 1, 5). Ludziom, którzy przyprowadzili do Jezusa niewiastę pochwyconą na cudzołóstwie, powiedział On: „Kto z was jest bez grzechu, niech pierwszy rzuci w nią kamieniem” (J 8, 7). O sobie samym mógł powiedzieć: „Kto z was udo-

²¹ Por. M. Dibelius, H. Conzelmann, *A Commentary on the Pastoral Epistles*, Hermeneia (Philadelphia) 1984, s. 81n; J. STĘPIEŃ, *Listy do Tesaloniczan i Pasterskie. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań-Warszawa 1979, s. 366nn.

²² Por. J. GNILKA, *Das Mattäusevangelium*, t. 1, Freiburg-Basel-Wien 1986, s. 135n. 386n; L. SABOURIN, *The Gospel according to St. Matthew*, t. 1-2, Bombay 1982-1983, s. 354-357. 537; tenże, *The Gospel according to St. Luke*, Bombay 1984, s. 256; L. T. JOHNSON, *The Gospel of Luke*, Collegeville (Minnesota) 1991, s. 194. 196; I. H. MARSCHALL, *The Gospel of Luke. A Commentary on the Greek Text*, Grand Rapids (Michigan) 1992, s. 512; J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań-Warszawa 1979, s. 130. 191.

²³ Por. M. DIBELIUS, H. CONZELMANN, *A Commentary on the Pastoral Epistles*, dz. cyt., s. 116; J. STĘPIEŃ, *Listy do Tesaloniczan i Pasterskie. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, dz. cyt., 435.

²⁴ Cnota wyliczonych w poprzednich wersetach: „Dlatego też właśnie dołożywszy całej pilności, dodajcie do wiary waszej cnotę, do cnoty poznanie, do poznania powściągliwość, do powściągliwości cierpliwość, do cierpliwości pobożność, do pobożności przyjaźń braterską, do przyjaźni braterskiej zaś miłość. Gdy bowiem będziecie je mieli, i to w obfitości, nie pozostawiają was one bezczynnymi ani bezowocnymi w poznawaniu Pana naszego Jezusa Chrystusa” (2 P 1, 5-8).

²⁵ Por. K. H. SCHELKLE, *Die Petrusbriefe, Der Judasbrief*, t. 2, Freiburg-Basel-Wien 1961, s. 191; B. REICKE, *The Epistles of James, Peter and Jude*, Garden City (New York) 1980², s. 153n.

wodni Mi grzech? Jeżeli mówię prawdę, to dlaczego Mi nie wierzycie? Kto jest z Boga, słów Bożych słucha. Wy dlatego nie słuchacie, że z Boga nie jesteście” (J 8, 46n; por. Hbr 4, 15).

Dziś wielu ludzi nie chce uznać swego grzechu, przyjąć do siebie słów św. Piotra zwróconych do Szymona czarnoksiężnika w Samarii: „Odwróć się więc od swego grzechu i proś Pana, a może ci odpuści twój zamiar” (Dz 8, 22).

Św. Paweł wzywa wiernych w Rzymie i wszystkich przyjmujących naukę Jezusa: „Nie oddawajcie też członków waszych jako broni nieprawości na służbę grzechowi, ale oddajcie się na służbę Bogu jako ci, którzy ze śmierci przeszli do życia, i członki wasze oddajcie jako broń sprawiedliwości na służbę Bogu. Albowiem grzech nie powinien nad wami panować, skoro nie jesteście poddani Prawu, lecz łasce” (Rz 6, 13n). Grzech to stan niewoli²⁶, z której Chrystus nas wyswobodził (por. Ga 5, 1).

W Rz 7, 14-25 św. Paweł przedstawia sytuację po grzechu pierwotnym, słabość, niezdolność do wykonania dobrych czynów²⁷, zgodnie ze słowami Chrystusa: „beze Mnie nic nie możecie uczynić” (J 15, 5), ale pamięta, że jesteśmy z Nim złączeni, co zresztą bardzo mocno mówi sam Chrystus w pierwszej części cytowanego wersetu: „Kto trwa we Mnie, a Ja w nim, ten przynosi owoc obfity, ponieważ beze Mnie nic nie możecie uczynić” (J 15, 5). Dlatego i Apostoł może powiedzieć: „Wszystko mogę w Tym, który mnie umacnia” (Flp 4, 13).

Rzeczywistość grzechu jest dzisiaj kwestionowana przez człowieka dumnego ze swoich osiągnięć, podkreślającego swoją godność i wolność, a milczącego o swoich ograniczeniach. Trzeba przypominać, że warunkiem zbawienia jest uznanie swoich grzechów, słabości, potrzeby nadprzyrodzonej pomocy, poddanie się leczącemu działaniu Boga i Chrystusa²⁸.

W obu wersjach Modlitwy Pańskiej na końcu jest prośba o przebaczenie grzechów: „i przebacz nam nasze grzechy, tak jak i my przebaczymy tym, którzy przeciw nam zawinili” (Mt 6, 12); „i przebacz nam nasze grzechy, bo i my przebaczymy każdemu, kto przeciw nam zawini” (Łk 11, 4). Te słowa oznaczają, że człowiek stara się stanąć w prawdzie wobec Boga, samego

²⁶ Por. J. BRAMORSKI, *Grzech jako niewola w teologii Nowego Testamentu*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 11 (2003) nr 2, s. 127-142; S. WRONKA, *La vittoria di Dio e dell'uomo in Paolo. Studio esegetico-teologico su VTKÁΩ*, Kraków 2002, 145-222.

²⁷ Por. K. ROMANIUK, *List do Rzymian*, dz. cyt., s. 160-163; H. SCHLIER, *Der Römerbrief*, dz. cyt., s. 228-235; B. BYRNE, *Romans*, dz. cyt., s. 225-233; C. K. BARRETT, *A Commentary on the Epistle to the Romans*, dz. cyt., 146-153.

²⁸ Szerzej o tym piszę w artykule *Grzech jako choroba i Bóg jako lekarz w Piśmie Świętym*, „Polonia Sacra” 3 (21) nr 4/48 (1999), s. 33-46.

siebie i drugiego człowieka. Przebaczenie bliźnim stanowi niezbędny warunek, by Bóg przebaczył modlącemu się człowiekowi²⁹.

W Ewangelii św. Jana Jezus dalej wyjaśnia swoje słowa o posłannictwie Ducha Parakleta: „o sprawiedliwości zaś – bo idę do Ojca i już Mnie nie ujrzycie; wreszcie o sędzie – bo władca tego świata został osądzony” (J 16, 10n). Wymiar sprawiedliwości rozpocznie się odejściem i uwielbieniem Chrystusa, a pierwszym jego aktem będzie osądzenie „władcy tego świata”. Można się zastanawiać, czy „ten świat”, pozostający pod władzą złego ducha w w. 11 oznacza to samo, co „świat” bez dodatkowego zaimka wskazującego w w. 10. W modlitwie arcykapłańskiej Jezus wyraźnie przeciwstawia uczniów światu (por. J 17, 14nn; zob. też 15, 18n; 16, 20. 33), ale również mówi o posłaniu ich na świat, aby świat uwierzył, że posłał Go Ojciec (por. J 17, 18. 21. 23), nie tylko wiarą powodującą przerażenie (por. Jk 2, 19), lecz prowadzącą do zbawienia (por. J 20, 31). Ma się to dokonać przez działanie uczniów w mocy Ducha, który uczyni wszystkich chrześcijan prorokami. Jak w Starym Testamencie ich zadaniem będzie nie tyle przepowiadanie przyszłości, ile odkrywanie i ukazywanie Bożych planów w aktualnych wydarzeniach³⁰.

Uznanie własnych grzechów i podjęcie trudu nawrócenia to jedyna droga dla każdego człowieka żyjącego w świecie, na którym działa jeszcze szatan, ale który Ojciec chce odkupić posyłając swojego Syna jako jego zbawiciela (por. 1 J 4, 14; zob. też 4, 9; J 3, 16).

Kraków

TOMASZ MARIA DĄBEK OSB

Riassunto

Quando lo Spirito Paraclete sarà venuto, „convincerà il mondo quanto al peccato, alla giustizia e al giudizio” (Gv 16, 8)

La misericordia di Dio è immensa, ma Dio aspetta la risposta dell'uomo libero. Molto importante è il riconoscimento del peccato e la coscienza del bisogno dell'aiuto divino, della grazia. Lo Spirito Consolatore (παράκλητος), quando verrà, mostra di nuovo la necessità della conversione, della preparazione al giudizio finale. Il “mondo” nel Vangelo di Giovanni

²⁹ Por. J. DROZD, *Ojciec nasz. Modlitwa Pańska według współczesnej egzegezy*, Katowice 1983, s. 141-164; J. CARMIGNAC, *Recherches sur le «Notre Père»*, Paris 1969, s. 222-235; J. GNILKA, *Das Matthäusevangelium*, t. 1, dz. cyt., s. 224nn; L. SABOURIN, *The Gospel according to St. Matthew*, t. 1, dz. cyt., s. 405nn; tenże, *The Gospel according to St. Luke*, dz. cyt., s. 240; L. T. JOHNSON, *The Gospel of Luke*, dz. cyt., s. 178; I. H. MARSHALL, *The Gospel of Luke*, dz. cyt., s. 460nn; J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, dz. cyt., s. 149; D. BETZ, *The Sermon on the Mount. A Commentary on the Sermon on the Mount including the Sermon on the Plain (Matthew 5: 3 – 7: 27 and Luke 6: 20-49)*, Hermeneia (Minneapolis) 1995, s. 400-404.

³⁰ Por. H. van den BUSSCHE, *Jean*, dz. cyt., s. 437-440.

designa tutta la creatura, il mondo materiale, ma anche la gente opposta a Dio. Il „principe di questo mondo” (possibile un senso ironico – cf. Gv 12, 31; 14, 30; 16, 11) è il diavolo.

Lo Spirito „convincerà il mondo quanto al peccato, alla giustizia e al giudizio”. Il verbo „convincerà” rende il termine greco ἐλέγξει (cf. Gv 8, 46; 1 Cor 14, 24), che nel Nuovo Testamento può significare anche „correggere” (cf. Mt 18, 15), „riprendere” (cf. Lc 3, 19; 1 Tm 5, 20; 2 Tm 4, 2; Tt 1, 13; 2, 15; Ebr 12, 5; Ap 3, 19), „condannare” (Gv 3, 20; Ef 5, 11. 13; Gc 2, 9); „confondere” (Tt 1, 9; Gd 15). Il nome παράκλησις spesso si traduce come „consolazione” (cf. At 4, 36; 2 Cor 1, 3s; 7, 4), ma anche „esortazione” (cf. At 13, 15; 15, 31; Rm 12, 8; 1 Tm 4, 13), che può essere forte e scoprire i difetti degli esortati.

Il peccato (la bestemmia) contro lo Spirito (cf. Mt 12, 31s; Mc 3, 28ss; Lc 12, 10) ha luogo quando l'uomo rifiuta l'ispirazione di Dio, rigetta la testimonianza di Gesù confermata dai segni della potestà divina (cf. Gv 15, 22-25; Mc 1, 22. 27; Lc 4, 32. 36; Mt 7, 28).

I peccatori devono convertirsi, vivere nella vita nuova con il Cristo risorto nella forza dello Spirito (cf. Rm 6, 1-7. 13s; 1 Cor 15, 17; 2 Cor 12, 21; Gal 5, 1; 1 Tm 5, 20. 22. 24s; 1 Gv 1, 8-10). Quella è l'unica via per ciascuno che vive nel mondo, nel quale ancora opera il diavolo, ma per il quale il Dio Padre ha mandato il suo Figlio come Salvatore (cf. 1 Gv 4, 14; 4, 9; Gv 3, 16).